

Laidiens: 29.06.2018., Nr. 129

Oficiālās publikācijas Nr.: 2018/129.3

Ministru kabineta noteikumi Nr. 354

Rīgā 2018. gada 26. jūnijā (prot. Nr. 30 47. §)

Audžuģimenes noteikumi

*Izdoti saskaņā ar Bāriņtiesu likuma
25. panta trešo daļu
un Bērnu tiesību aizsardzības likuma
36. panta pirmo, 2.¹ un trešo daļu*

I. Vispārīgie jautājumi

1. Noteikumi nosaka:

- 1.1. kritērijus ģimenes (personas) atzīšanai par audžuģimeni vai specializēto audžuģimeni, specializēto audžuģimeņu veidus, kā arī audžuģimenes un specializētās audžuģimenes statusa piešķiršanas, atņemšanas un izbeigšanas kārtību;
 - 1.2. kārtību, kādā bērnu nodod audžuģimenei un specializētajai audžuģimenei vai izbeidz viņa uzturēšanos tajā;
 - 1.3. bērna un audžuģimenes, tai skaitā specializētās audžuģimenes, tiesiskās attiecības un savstarpējās personiskās un mantiskās attiecības;
 - 1.4. audžuģimenes un specializētās audžuģimenes finansēšanas kārtību, atlīdzības par specializētās audžuģimenes pienākumu pildīšanu apmēru, tās piešķiršanas, izmaksas, pārskatīšanas un pārtraukšanas kārtību, kā arī dokumentus, kas iesniedzami atlīdzības saņemšanai.
2. Bāriņtiesa var ievietot bērnu audžuģimenē vai specializētajā audžuģimenē šādos gadījumos:
- 2.1. bērna vecāki ir miruši;
 - 2.2. bērns ir atrasts;
 - 2.3. bērna vecākiem ar tiesas spriedumu atņemtas aizgādības tiesības;
 - 2.4. bērna vecākiem pārtrauktas aizgādības tiesības;
 - 2.5. bērns atrodas viņa veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos;
 - 2.6. izveidojusies konfliktsituācija starp bērnu un vecākiem vai aizbildni, audžuģimeni vai specializēto audžuģimeni;
 - 2.7. bērna vecāku slimība, kas liedz vecākiem veikt pilnvērtīgu bērnu aprūpi.

3. Bāriņtiesa, kuras darbības teritorijā deklarēta audžuģimenes vai specializētās audžuģimenes dzīvesvieta (turpmāk – audžuģimenes deklarētās dzīvesvietas bāriņtiesa), ne retāk kā reizi gadā sadarbībā ar ārpusģimenes aprūpes atbalsta centru (turpmāk – atbalsta centrs) izvērtē ģimenes locekļu savstarpējās attiecības, zināšanas un prasmes bērna aprūpē un pārbauda dzīves apstākļus, lai pārliecinātos, vai tie nav mainījušies, liedzot iespēju turpmāk veikt audžuģimenes vai specializētās audžuģimenes pienākumus.

4. Bāriņtiesa, kas pieņēmusi lēmumu par bērna ievietošanu audžuģimenē vai specializētajā audžuģimenē, vai audžuģimenes vai specializētās audžuģimenes deklarētās dzīvesvietas bāriņtiesa (pamatojoties uz sadarbības līgumu) ne retāk kā reizi gadā sadarbībā ar atbalsta centru pārbauda dzīves apstākļus un izvērtē audžuģimenē vai specializētajā audžuģimenē ievietotā bērna aprūpi un viņa tiesību ievērošanu.

5. Bāriņtiesa sadarbojas ar to atbalsta centru, ar kuru audžuģimenei vai specializētajai audžuģimenei ir noslēgta vienošanās par atbalsta sniegšanu.

6. Ja bērnu ievieto audžuģimenē vai specializētajā audžuģimenē, kuras deklarētā dzīvesvieta neatrodas attiecīgās bāriņtiesas darbības teritorijā, bāriņtiesa, kas pieņēmusi lēmumu par bērna ievietošanu konkrētajā audžuģimenē vai specializētajā audžuģimenē, un audžuģimenes vai specializētās audžuģimenes deklarētās dzīvesvietas bāriņtiesa var noslēgt sadarbības līgumu, nosakot abu bāriņtiesu pienākumus jautājumos, kas attiecas uz audžuģimenes vai specializētās audžuģimenes un bērna dzīves apstākļu pārbaudi, audžuģimenes vai specializētās audžuģimenes uzraudzību un bērna personisko un mantisko interešu aizstāvību.

7. Ievietojot audžuģimenē vai specializētajā audžuģimenē brāļus (pusbrāļus) un māsas (pusmāsas), viņi nav šķirami. Bērnu interesēs pieļaujama brāļu (pusbrāļu) un māsu (pusmāsu) šķiršana, ja ir šķēršļi, kas traucē brāļus (pusbrāļus) un māsas (pusmāsas) ievietot kopā audžuģimenē vai specializētajā audžuģimenē. Šķirot bērnus, bāriņtiesa sadarbībā ar audžuģimeni vai specializēto audžuģimeni un atbalsta centru nodrošina, lai bērni ārpusģimenes aprūpē varētu uzturēt personiskas attiecības un tiešus kontaktus ar brāļiem (pusbrāļiem) un māsām (pusmāsām).

8. Ja audžuģimene vai specializētā audžuģimene maina deklarēto dzīvesvietu, bāriņtiesa, kuras darbības teritorijā iepriekš bija deklarēta audžuģimenes vai specializētās audžuģimenes dzīvesvieta, triju darbdienu laikā pēc informācijas iegūšanas par dzīvesvietas maiņu nosūta bāriņtiesai, kuras darbības teritorijā deklarēta jaunā dzīvesvieta, audžuģimenes vai specializētās audžuģimenes lietas materiālu kopijas.

9. Specializētās audžuģimenes veidi (turpmāk – specializācija):

9.1. krīzes audžuģimene – audžuģimene, kurai ir vismaz triju gadu pieredze audžuģimenē ievietoto bērnu aprūpē un kura jebkurā diennakts laikā uzņem bērnu, kas šķirts no ģimenes, aizbildņa vai audžuģimenes;

9.2. audžuģimene bērnam ar invaliditāti, kuram izsniegts atzinums par īpašas kopšanas nepieciešamību sakarā ar smagiem funkcionāliem traucējumiem (turpmāk – audžuģimene bērnam ar smagiem funkcionāliem traucējumiem) – audžuģimene, kurā vismaz vienam laulātajam (personai) ir vismaz 12 mēnešus ilga personīgā vai profesionālā pieredze darbā ar bērniem ar smagiem funkcionāliem traucējumiem.

10. Bērnu ievieto audžuģimenē vai specializētajā audžuģimenē uz laiku, kamēr bērns var atgriezties savā ģimenē vai, ja tas nav iespējams, līdz bērna aizbildnības nodibināšanai vai adopcijai. Pieņemot lēmumu par bērna ievietošanu audžuģimenē vai specializētajā audžuģimenē, bāriņtiesa norāda laiku, uz kādu bērns ievietojams tajā. Bāriņtiesa bērna interesēs var pagarināt bērna aprūpes laiku audžuģimenē vai specializētajā audžuģimenē, pieņemot jaunu lēmumu.

11. Krīzes audžuģimenē bērnu ievieto uz laiku līdz 30 dienām. Ja tas ir bērna interesēs, bāriņtiesa var pagarināt bērna uzturēšanās termiņu krīzes audžuģimenē, bet ne ilgāk par 12 mēnešiem.

II. Lēmums par audžuģimenes statusu

12. Audžuģimenes statusu var piešķirt laulātajiem (personai), ja vismaz viens no laulātajiem (persona) ir Latvijas pilsonis, nepilsonis vai ārzemnieks, kuram ir ar attiecīgiem dokumentiem apliecinātas tiesības uzturēties Latvijas teritorijā ne mazāk kā divus gadus pēc šo noteikumu 15.1. apakšpunktā minētā iesnieguma iesniegšanas.

13. Uz audžuģimenes statusa piešķiršanu ir tiesības pretendēt laulātajiem (personai), ja vismaz viens no laulātajiem (persona) ir vecumā no 25 līdz 60 gadiem. Izņēmuma kārtā, ja tas ir bērna interesēs, uz audžuģimenes statusa piešķiršanu var pretendēt laulātie (persona), kas neatbilst minētajam vecumam.

14. Audžuģimenes statusu nepiešķir, ja attiecībā uz vienu no laulātajiem (personu) ir piemēroti šādi nosacījumi:

14.1. pārtrauktas vai atņemtas bērna aizgādības tiesības;

14.2. tiesa ir piemērojusi Krimināllikumā noteiktos medicīniska rakstura piespiedu līdzekļus;

14.3. persona ir sodīta par noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, – neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas;

14.4. persona ir sodīta par noziedzīgiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību – neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas;

14.5. persona ir atcelta no aizbildņa pienākumu pildīšanas nekārtīgas aizbildņa pienākumu pildīšanas dēļ;

14.6. atņemts audžuģimenes vai specializētās audžuģimenes statuss, vai viesģimenes statuss, jo nav pildīti pienākumi atbilstoši bērna interesēm.

15. Lai laulātos (personu) atzītu par piemērotiem audžuģimenes pienākumu veikšanai, laulātie (persona) deklarētās dzīvesvietas bāriņtiesā uzrāda personu apliecinošu dokumentu, kā arī iesniedz šādus dokumentus:

15.1. iesniegumu (1. pielikums);

15.2. psihiatra atzinumu par personas psihiskās veselības stāvokli un narkologa atzinumu par personas atkarību no narkotiskām un psihotropām vai citām atkarību izraisošām vielām.

16. Bāriņtiesa pēc šo noteikumu 15. punktā minēto dokumentu saņemšanas izvērtē tos, kā arī:

16.1. izvērtē laulāto (personas) motivāciju kļūt par audžuģimeni, ģimenes locekļu savstarpējās attiecības, zināšanas un prasmes bērna aprūpē;

16.2. noskaidro ģimenes materiālo stāvokli;

16.3. pārbauda laulāto (personas) dzīves apstākļus un sastāda dzīves apstākļu pārbaudes aktu;

16.4. pieprasa informāciju no Sodu reģistra par šo noteikumu 14.2., 14.3. un 14.4. apakšpunktā minētajiem nosacījumiem.

17. Bāriņtiesa mēneša laikā pēc iesnieguma saņemšanas lemj par laulāto (personas) piemērotību audžuģimenes pienākumu veikšanai.

18. Ja bāriņtiesa nolemj, ka laulātie (persona) ir piemēroti audžuģimenes pienākumu veikšanai, tā informē audžuģimeni par pienākumu noslēgt vienošanos ar atbalsta centru par atbalsta saņemšanu un iespēju veikt brīvprātīgo darbu bērnu aprūpes iestādē.

19. Laulātie (persona) pēc bāriņtiesas lēmuma pieņemšanas par piemērotību audžuģimenes pienākumu veikšanai noslēdz vienošanos ar tās izvēlēto atbalsta centru par psihologa atzinuma saņemšanu par laulāto (personas) piemērotību audžuģimenes statusa iegūšanai, laulāto (personas) raksturojuma sagatavošanu, kā arī mācību un psihosociālā atbalsta nodrošināšanu.

20. Laulātie (persona) pēc bāriņtiesas lēmuma pieņemšanas par piemērotību audžuģimenes pienākumu veikšanai apgūst mācību kursu atbilstoši audžuģimenes mācību programmai (2. pielikums). Pēc mācību programmas sekmīgas apgūšanas laulātie (persona) saņem apliecību.

21. Audžuģimene katru gadu apmeklē atbalsta centra nodrošinātos izglītojošos kursus vismaz astoņu akadēmisko stundu apjomā un piedalās audžuģimenē ievietotā bērna individuālā attīstības plāna izstrādē.

22. Bāriņtiesa, ņemot vērā atbalsta centra sagatavoto psihologa atzinumu par laulāto (personas) piemērotību audžuģimenes statusa iegūšanai, laulāto (personas) raksturojumu un informāciju par mācību programmas apguvi, mēneša laikā pēc mācību programmas beigām veic pārrunas ar laulātajiem (personu), lai konstatētu laulāto (personas) gribu un gatavību iegūt audžuģimenes statusu, un pieņem lēmumu par audžuģimenes statusa piešķiršanu.

23. Bāriņtiesa iekārto lietu par katru audžuģimeni.

24. Lēmuma norakstu bāriņtiesa 10 darbdienu laikā izsniedz audžuģimenei un attiecīgo informāciju ievada Audžuģimeņu informācijas sistēmā, kā arī informē par to atbalsta centru.

25. Lēmumu par audžuģimenes statusu pieņem bāriņtiesa, kuras darbības teritorijā deklarēta laulāto (personas) dzīvesvieta. Ja laulāto dzīvesvieta deklarēta dažādu pašvaldību administratīvajās teritorijās, lēmumu par audžuģimenes statusu pieņem tās pašvaldības bāriņtiesa, kuras darbības teritorijā ir deklarēta viena no laulāto dzīvesvietām un laulātie faktiski dzīvo.

26. Ja audžuģimene pamatotu iemeslu dēļ nevar uzņemt bērnu, tā informē atbalsta centru un norāda datumu, ar kuru audžuģimene ir gatava veikt savus pienākumus. Atbalsta centrs saņemto informāciju nekavējoties nodod bāriņtiesai, kura to ievada Audžuģimeņu informācijas sistēmā.

27. Ja audžuģimene bez pamatota iemesla 12 mēnešu laikā pēc tam, kad stājies spēkā lēmums par audžuģimenes statusa piešķiršanu, atsakās uzņemt bērnu, bāriņtiesa sadarbībā ar atbalsta centru atkārtoti lemj par laulāto (personas) piemērotību audžuģimenes pienākumu veikšanai.

28. Audžuģimene nekavējoties, bet ne vēlāk kā triju dienu laikā informē atbalsta centru par šķēršļiem, kas būtiski ietekmē laulāto (personu) spēju turpmāk veikt audžuģimenes pienākumus, jo īpaši par:

28.1. laulības šķiršanu;

28.2. stāšanos laulībā, ja audžuģimenes statuss piešķirts personai;

28.3. spēkā stājušos tiesas spriedumu, ar kuru otram laulātajam ierobežota rīcībspēja;

28.4. spēkā stājušos tiesas spriedumu par pazudušā otra laulātā izsludināšanu par mirušu;

28.5. otra laulātā nāvi;

28.6. otra laulātā izsludināšanu meklēšanā;

28.7. otra laulātā ilgstošu prombūtni, kas ilgāka par gadu un nav saistīta ar brīvības atņemšanu vai atrašanos apcietinājumā;

28.8. otra laulātā sodīšanu par noziedzīgu nodarījumu ar brīvības atņemšanu vai atrašanos apcietinājumā;

28.9. citu svarīgu informāciju.

29. Bāriņtiesa mēneša laikā pēc šo noteikumu 28. punktā minētās informācijas saņemšanas izvērtē to un sadarbībā ar atbalsta centru pārbauda audžuģimenes dzīves apstākļus un sastāda dzīves apstākļu pārbaudes aktu, kā arī:

29.1. izvērtē laulāto (personas) motivāciju būt par audžuģimeni, ģimenes locekļu savstarpējās attiecības, zināšanas un prasmes bērna aprūpē;

29.2. noskaidro laulāto (personas) materiālo stāvokli;

29.3. noskaidro laulāto (personas) viedokli par spēju turpmāk veikt audžuģimenes pienākumus;

29.4. nosūta laulātos (personu) pie atbalsta centra nodrošinātā psihologa atzinuma saņemšanai par spēju turpmāk veikt audžuģimenes pienākumus;

29.5. ja nepieciešams, iegūst citu būtisku informāciju.

30. Pamatojoties uz šo noteikumu 29. punktā minēto izvērtējumu, bāriņtiesa 10 darbdienu laikā lemj par audžuģimenes statusu.

III. Lēmums par specializētās audžuģimenes statusu

31. Lai audžuģimeni atzītu par piemērotu specializētās audžuģimenes pienākumu veikšanai, audžuģimene deklarētās dzīvesvietas bāriņtiesā uzrāda personu apliecinošu dokumentu, iesniedz iesniegumu (3. pielikums), norādot vēlamo specializācijas veidu, kā arī pieredzi apliecinošus dokumentus atbilstoši izvēlētajai specializācijai.

32. Bāriņtiesa pēc šo noteikumu 31. punktā minēto dokumentu saņemšanas izvērtē tos, kā arī sadarbībā ar atbalsta centru atbilstoši izvēlētajai specializācijai:

32.1. izvērtē audžuģimenes motivāciju un sadzīves apstākļu piemērotību;

32.2. izvērtē iespējas nodrošināt vides, mobilitātes un rehabilitācijas pakalpojumu pieejamību;

32.3. izvērtē šo noteikumu 31. punktā minēto pieredzi;

32.4. izvērtē zināšanas un prasmes bērna aprūpē.

33. Bāriņtiesa mēneša laikā no iesnieguma saņemšanas lemj par audžuģimenes piemērotību specializētās audžuģimenes pienākumu veikšanai attiecīgajā specializācijā.

34. Ja bāriņtiesa nolemj, ka audžuģimene ir piemērota specializētās audžuģimenes pienākumu veikšanai attiecīgajā specializācijā, specializētā audžuģimene noslēdz vienošanos ar atbalsta centru par psihologa atzinuma saņemšanu par audžuģimenes piemērotību specializētās audžuģimenes statusa iegūšanai attiecīgajā specializācijā, audžuģimenes raksturojuma sagatavošanu, mācību un psihosociālā atbalsta nodrošināšanu.

35. Specializētā audžuģimene apgūst mācību kursu atbilstoši mācību programmai konkrētajā specializācijā, kuras apjoms ir 24 akadēmiskās stundas (4. pielikums). Pēc sekmīgas mācību programmas apgūšanas specializētā